

[II]

Učitelé

DVA PŘEDNÍ UČITELE, ba duchovní otce vidíme při vzniku Jednoty bratrské. Je na podiv, jak byli sobě nepodobní; a životnost i skutečná křesťanskost Jednoty se osvědčí v tom, že se od obou odpoutá, aby dala — právě ve smyslu nejlepších tendencí husitství — první místo učitelskému hlasu samého Písma. Jde o mistra Jana Rokycanu a o Petra z Chelčic.

Jan Rokycana, o němž jsme se zmínili již tolikrát, narodil se někdy po r. 1390 jako syn předměstského kováře v Rokycanech. Pilný a nadšený posluchač pražských kázání Husových, upoutaný pak úctou k jeho nástupci Jakoubkovi ze Stříbra a jím zanícený pro kalich, vysvěcený na kněze asi r. 1421, drží s Jakoubkem s celou určitostí linii středu mezi husitskými konservativci a mezi tábory. Hájí odkazu Husova, aby nebyl opuštěn; vzpírá se tábořskému radikalismu, v němž vidí upřílišenost a nebezpečí bludu. Po Jakoubkovi [† 1429] stojí v čele kněží pražské strany již od r. 1427 jako správce českého duchovenstva, káže v chrámu P. Marie před Týnem na Starém Městě Pražském, kde se stal farářem. Osvědčiv nejednou osobní statečnost v zápase na obě strany doma, prosazuje uznání Pražských článků v Basileji. Pohotový diplomat, plně zaujatý v jednání politickém, tak těsně spjatým se zápasem o program církevní, postupně zjednává jednotu husitských stran, a to tak, že i ti, kdo se svého zvláštního postoje vzdávali neradi, uznávali osobní autoritu a vůdcovství týnského kazatele a zemským sněhem [1435] zvoleného arcibiskupa. Žádost o jeho potvrzení papežem byla stále na pořadu jednání Čechů s kurií, kde se ovšem naopak proti Rokycanovi soustředila všechna nelibost jako proti hlavnímu vůdci protiřímského odporu české církve. Odtud i pomluvy a klevety s katolické strany, jimiž měl být odpůrce zneškodněn.

Vlivný kazatel, mistr slova, podmanivý názorností své mluvy, autor celé řady postil latinských i českých, jimiž postupně

vyložil téměř celý Nový Zákon, vybudoval církev husitskou na papeži téměř nezávislou s jistým vědomím vyvolenosti českého národa nad národy pravdě odporujícími. Zároveň ovšem právě jeho dílo nese známky vědomého kompromisu, jak k němu byl veden jednak sjednocovacím úsilím uvnitř husitství, jednak snahou po vyrovnání s katolíky, k němuž nutila touha po pokojném zajištění husitského národa a církve uprostřed katolického okolí.

Dogmatický zájem stojí u Rokycany za zájmem o životní praxi a o budování církve. Nebyl sa m.cstatrý myslitel a i v učení jest patrné je to přestírkující stanovisko. I jemu ovšem na pravdě v křesťanství záleželo. Jejím zdrojem je mu Písmo na prvním místě, přece vša k ne tak, aby nedával místo církevní tradici. Její úplné odmítání a dovolávání se Písma samého bez ohledu na církevní učitele pokládá za známku bludařství. Míří tu především na svévoli ve výkladu Písma a na rozumářskou exegesi. Obsah křesťanské zvěsti má být přijímán vírou, která se zastavuje před Božím tajemstvím. Právě taková nespekulativní, až protirozumová víra získává věřícímu zvláštní zásluhu. Rokycanova víra se nese s obzvláštní vroucností ke Kristu, k „drahému Ježíši“, s citovým přízvukem bernardovským. K němu hledí v oddané víře jako ku prostředníku mezi člověkem a Bohem, jako k dárci spasení, jenž naplňuje nedostatky těch, kdo jsou mdlí k dobrému. Víra v Krista je nade všechny skutky. Ne z nich, ale z účastenství na utrpeních Kristových, které si křesťan vírou přivlastňuje, plyne spasení. Jistoty spasení však člověk nedosahuje, i když jsou tu určitá znamení tohoto stavu — neboť s konečnou platností rozhoduje skryté Boží vyvolení. I víra je dána darem jen vyvoleným. A přece jsou skutky nutné k spasení, neboť Bůh očekává víru skutky zdobenou; jen to je víra pravá, provázená láskou k Echu, která se osvědčuje poslušností Božího slova, ochotným plněním Božích přikázání. Zvláštní dobré skutky jsou modlitba, půst a almužna. Bůh hledí především k dobré vůli. Nic v nějšího, žádné bohoslužebné úkony, nenahradí upřímnost poslouchání Božího zákona.

Po příkladě Jakoubkově hleděl Rokycana rozlišovat pravdy podstatné a případné, jsa hotov k ústupkům v těchto, nechtěje se